

ACTIVITEITEN JAAR VAN HET INDUSTRIEEL ERFGOED 1996

1. FIEN-excursie Ruhrgebied 7 september 1996

Op zaterdag 7 september organiseert FIEN een excursie naar het Ruhrgebied. Op het programma staan de scheepslift bij Henrichenburg, De museummijn Zeche Zollern II/IV bij Dortmund en de Gashouder bij Oberhausen.

Aanvang excursie: Arnhem NS, vertrek per bus: 9.45 uur; terugkeer Arnhem NS: ca. 19.00 uur.

Deelname mogelijk door overmaking van f 75,- op giro 5643761 t.n.v. penningmeester FIEN te Hardenberg.

Inbegrepen: vervoer per bus en entreegelden. Deelnemers ontvangen één week van tevoren het definitieve programma.

2. Teleactelevisieserie Industrieel erfgoed

Op woensdag 4 september start een twaalfdelige Teleacserie: „Industrieel erfgoed". Wekelijks worden de industriële ontwikkelingen in Nederland vanaf het midden van de vorige eeuw getoond.

De serie „Industrieel erfgoed" vertelt het verhaal van de opkomst van belangrijke industrieën of behandelt de groei van bepaalde industriegebieden in Nederland. Per bedrijfssector zullen de nog bestaande monumenten worden getoond. Ook factoren als technische ontwikkelingen, inkomen, huisvesting en werkomstandigheden komen aan bod.

De onderwerpen van de eerste reeks zijn:

1. Gemalen	wo. 4 september
herhaling vr. 15 november	
2. Rotterdamse haven	wo. 11 september
herhaling vr. 22 november	
3. Spoorwegen	wo. 18 september
herhaling vr. 29 november	
4. Scheepsbouw	wo. 25 september
herhaling vr. 6 december	
5. Chemische industrie	wo. 2 oktober
herhaling vr. 13 december	
6. IJzergieterijen	wo. 9 oktober
herhaling vr. 20 december	

De tweede serie afleveringen start in januari 1997. De onderwerpen zijn (uitzenddata nog niet bekend):

7. Zuivelindustrie in Friesland
8. Gasvoorziening
9. Elektriciteitsvoorziening
10. Posterijen
11. Telecom
12. Noord-Brabant, van agrarisch gebied tot industriële landschap.

1996/4
augustus '96

Elke aflevering wordt afgesloten met toeristische tips over de betreffende branche. Speciaal voor de serie worden industriële monumenten opengesteld voor publiek en worden verschillende routes samengesteld, zoals een gemalenroute in Noord-Holland en een ijzergieterijenroute langs de Oude IJssel.

De serie „Industrieel erfgoed" wordt vanaf woensdag 4 september uitgezonden op TV 2, van 19.30 tot 20.00 uur. Vanaf vrijdag 13 november wordt de eerste serie uitzendingen herhaald van 12.30 tot 13.00 uur op TV 2.

Bij de serie verschijnt een handboek over industrieel erfgoed, dat een overzicht geeft van industriële monumenten in Nederland. Het boek gaat uitgebreid in op de in de serie behandelde bedrijfstakken en besteedt ook aandacht aan cultuurhistorische tips.

Het boek „Industrieel erfgoed" kost f 49,50 en is vanaf 1 augustus verkrijgbaar bij Teleac, telefonisch via 030-2946946. Het boek is ook in de boekhandel te koop.

GRONINGEN

* Industrieel monument van de maand augustus:

steenfabriek Hylkema, Weg naar den Dam 1, 9932 GA Delfzijl.

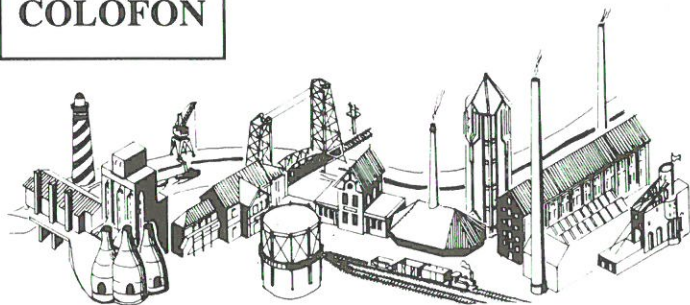
Het is mogelijk deze steenfabriek te bezichtigen. Voor informatie: tel. 0596-624848.

* Industrieel monument van de maand september:

strokartonfabriek „De Toekomst", Winschoterdiep, Scheemda.

De strokartonfabricage heeft in de 19e eeuw een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de agrarische industrie in de provincie Groningen. De strokartonfabrieken waren met name gevestigd in de veenkoloniën, in de buurt van de grondstof stro en begunstigd door een goede infrastructuur (kanalen).

Van de stro werd karton vervaardigd. Eind jaren zestig ging het steeds slechter met de strokartonfabricage; tal van fabrieken moesten sluiten. De laatste overgebleven strokartonfabriek is het complex van de coöperatieve strokartonfabriek „De Toekomst" bij Scheemda. Deze fabriek was in bedrijf van 1900 tot 1968 en staat sindsdien leeg. Het fabriekscapex is ontworpen door architect P.G. Cremer uit Nieuweschan. In verband met de ruïneuze staat van het fabriekscapex is nog niet bekend of het complex toegankelijk voor het publiek zal zijn.

Industria

Nieuwsbrief van de 56 bij de Federatie Industrieel Erfgoed Nederland aangesloten organisaties. De nieuwsbrief verschijnt ± zesmaal per jaar.

Industria komt mede tot stand door de financiële medewerking van het Prins Bernhard Fonds en de Rijksdienst voor Monumentenzorg.

Redactie-adres: Industria, p/a M. N. M. Overbeek, Noteboomstraat 61, 8021 WR Zwolle (samensteller).

Kopij voor Industria 1996 no. 5 s.v.p. toezenden aan de redactie uiterlijk 15 september 1996.

Secretariaatsadres FIEN: Zomervaat 206 f, 2033 DN Haarlem.

Abonnementenopgave: door overmaking van f 26,- voor de jaargang 1996 op Postbankrek.nr. 132802 ten name van Stichting FIEN, Industria, Oosteinde 13, 7772 CA Hardenberg.

OVERIJSSSEL

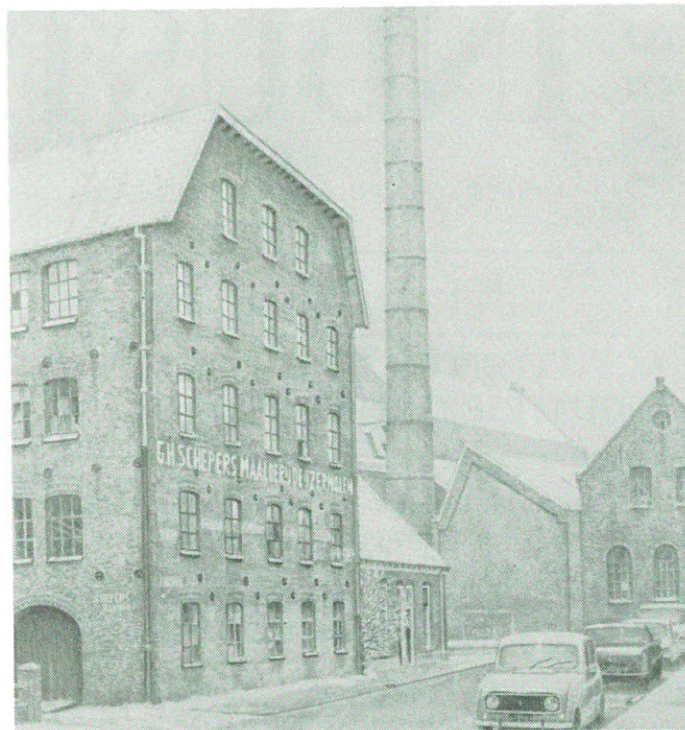
1. Enschede, Museum Jannink: „R. Nijhof als industriestrijdschilder“

Tot 1 december 1996 is in Museum Jannink (voorheen textielindusriemuseum) een overzichtstentoonstelling te bezichtigen van gouaches, pastels en tekeningen van Rein Nijhof.

De uit Zutphen afkomstige Rein Nijhof (1926-1996) bezocht in Amersfoort de Academie voor Beeldende Kunsten. Na een werkzaam leven als muziekgraveur legde hij zich toe op het schilderen van stadsgezichten en landschappen. Vanaf de jaren '80 kwam het industrieel erfgoed centraal te staan in zijn werk, met de nadruk op oude fabrieksgebouwen. Nijhof wilde in zijn werk het industriële ensemble, het uitgestrekte fabriekscomplex vastleggen: hoogbouw, hallen verbonden door luchtbruggen, sheddaken, loodsen, watertorens en schoorstenen. In verschillende technieken en materialen, zoals houtskool, pastel, aquarel en gouache, vervaardigde Nijhof onder andere werk van de gasfabriek in Amersfoort, de jutefabriek Ter Horst & Co in Rijssen, textiel fabriek Rigtersbleek in Enschede en Kraftwerk Gladbeck in Duitsland. Op de tentoonstelling zijn een kleine vijftig werken te zien.

De tentoonstelling is mede georganiseerd door de Stichting Europese Kunst en Industrie (SEKI).

De tentoonstelling wordt begeleid door de uitgave: „R. Nijhof als industriestrijdschilder“, een paperback waarin de schilderijen van Nijhof zijn afgebeeld, voorafgegaan door een inleiding over industrieel erfgoed in Nederland en beeldende kunst en industrie.

Deventer: Raambuurt met Maalderij De IJzermolen.
Foto Paul van Galen, Vught.

De auteurs van deze uitgave zijn P. Nijhof en W. Wolting, beiden actief in SEKI. De publicatie is een uitgave van Waanders Zwolle, in samenwerking met Museum Jannink. Prijs: f 29,95. ISBN 90.40098530.

2. Industrieel monument van de maand: Raambuurt, Deventer

In de maand september staat het industriegebied de „Raambuurt“ in Deventer centraal. In dit oude industriegebied, dichtbij de historische binnenstad van Deventer, staan tal van belangrijke industriële monumenten, zoals een stoomolieslagerij, graanpakhuizen en bedrijfsgebouwen van de voormalige ijzergieterij van Nering Bogel.

Activiteiten:

- * Vanaf 2 september is de fototentoonstelling over Overijssels industrieel erfgoed te bezichtigen in galerie „Het Rondeel“, Achter de Muren Zandpoort 12. Naast deze tentoonstelling is een expositie te bezichtigen over Deventers industrieel erfgoed, met aandacht voor industriële monumenten in de Raambuurt en elders in Deventer.
- * Open monumentendag: op 14 en 15 september zullen vanuit Galerie Rondeel rondleidingen worden verzorgd door het Deventer Gilde langs Deventer industrieel erfgoed. Inlichtingen: VVV/ANWB, Keizerstraat 22.
- * Tentoonstelling „Burgers, ga toch fietsen; de Eerste Nederlandsche Rijwielfabriek“.

In Museum De Waag, Brink 26 in Deventer is tot en met 29 september een overzichtstentoonstelling te bezichtigen over de geschiedenis van de Deventer rijwielfabriek Burgers. De Deventer smid H. Burgers kocht in 1868 een houten velocipede en maakte op basis van deze voorloper van de fiets zijn eerste machine voor de in 1869 opgerichte Eerste Nederlandsche Rijwielfabriek. Na de velocipede bouwde Burgers de Hoge Bi, een fiets met een groot voorwiel en een klein achterwiel. Na 1882 kwam de moderne

fiets „Rover" op de markt. De fietsenfabricage nam een hoge vlucht en de fabriek van Burgers aan de Rozegaarderweg groeide uit tot één van Deventers belangrijkste bedrijfstakken. Het is de enige fietsenfabriek in de wereld die alle ontwikkelingen, van houten doordraaier tot en met de moderne fiets met versnellings, heeft doorgemaakt. De fabriek bleef bestaan tot 1961.

Op de tentoonstelling zijn ca. veertig historische fietsen te zien, emaille reclameborden, zeldzame prijscouranten, fietsclubvaandels en andere producten van Burgers. Een bedrijfsfilm van Gazelle in Dieren laat zien hoe de fabricage in zijn werk ging anno 1927.

Geopend: di.-za. 10.00-17.00 uur, zo. 14.00-17.00 uur (tel. 0570-693783).

- * Tentoonstelling „Hommage au Travail"; foto-expositie van Imre Csany over industriële monumenten in Deventer. Op deze tentoonstelling van de industrieel fotograaf Csany zijn 25 zwart-wit foto's in sepiadruk te bezichtigen.

Galerie „De drie Haringen", Brink 55. Te bezichtigen vanaf 1 september op za. + zo. van 14.00 tot 17.00 uur.

3. Kampen: tentoonstelling „En toen was er koffie..."

In het Frans Walkate-archief aan de Burgwal 43 in Kampen is tot en met 18 september een expositie te bezichtigen, gewijd aan de geschiedenis van de Kamper koffiebranderij „Kanis en Gunnink". Deze firma werd opgericht in 1885 en is anno 1996 nog steeds actief in de IJsselstad. De expositie bestaat voor een groot deel uit oude reclamevoorwerpen, koffiebranderijapparatuur, koffiemolens en archiefmateriaal.

Openingstijden: woensdag- en donderdagmiddag van 14.00 tot 17.00 uur.

GELDERLAND

- * **Fietsroute „Met de wind mee; langs baksteenfabrieken aan de Nederrijn"**

De provinciale VVV Gelderland publiceerde onlangs een fietsroute langs baksteenfabrieken in het Betuwegebied tussen Arnhem en Tiel.

Het routeboekje (24 blz.), geschreven door Niek Ravensbergen, bestaat uit een routebeschrijving en een algemene inleiding over de historie van de baksteenfabricage in het Gelders rivierengebied. De route voert onder meer langs de baksteenfabrieken „De Blauwe Kamer" en „De Bovenste Polder" bij Wageningen, „Randwijk" en „Heteren bij Heteren", „Meinerswijk" bij Arnhem en het elektrisch gemaal aan de Pabstendam bij Wageningen.

Het fietsrouteboekje is voor f 4,50 verkrijgbaar bij de VVV's in Gelderland.

FLEVOLAND

- * **Routekaart objecten van bedrijf en techniek**

De Stichting Kunst en Cultuur Overijssel heeft in samenwerking met de provincie Flevoland een routekaart van objecten van bedrijf en techniek in Flevoland uitgegeven. Als jongste provincie bezit Flevoland weinig oude

fabrieksgebouwen, maar in feite is de provincie een groot industrieel, kunstmatig landschap. De routekaart bestaat uit twee routes: objecten van bedrijf en techniek langs de Nieuwlandroute en objecten van bedrijf en techniek langs de Schoklandroute (Noordoostpolder). De routekaart, die een bijdrage wil leveren aan het cultuurtoerisme in Flevoland, voert langs gemalen, boerderijen, dijken en havens.

Andere bijzondere objecten zijn bijv. de oude haven van Emmeloord op het voormalige eiland Schokland, het observatorium bij Lelystad en de poldertoren in Emmeloord.

De routekaart is voor f 2,50 verkrijgbaar bij de VVV's in Flevoland.

- * **Het Zuiderzeeproject - Flevolands industrieel erfgoed**

In het kader van het Jaar 1996 zal het zesde Cultuur Historisch Jaarboek voor Flevoland onder de titel „Het Zuiderzeeproject" verschillende aspecten van het industrieel erfgoed van Flevoland behandelen.

In het jaarboek, dat op 25 oktober zal worden gepubliceerd, wordt o.a. aandacht besteed aan het Waterloopkundig Laboratorium De Voorst in de Noordoostpolder met zijn collectie proefopstellingen. Aan de hand van een beschrijving van het werk aan de Afsluitdijk en de Wieringermeerpolderdijk, in de jaren twintig en dertig, wordt ingegaan op de invloed van de MUZ (NV Maatschappij tot Uitvoering van Zuiderzeewerken) op de ontwikkeling van de waterbouw in Nederland. In een bijdrage over de ontginningswerktuigen worden de technische hulpmiddelen behandeld die werden ingezet bij de grondverbetering van het nieuwe land. Ook besteedt het boek aandacht aan de gemalen van het IJsselmeergebied, met het accent op de ontwikkeling van nieuwe technieken in de bemaling. In de rubriek „Nieuws uit de regio" wordt aandacht besteed aan het industrieel erfgoed met bijdragen over het stoomschip „s.s. Vereeniging", de lichtwachterswoning Oud-Kraggenburg en de geschiedenis van de inmiddels opgeheven Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders.

Het jaarboek is na 25 oktober voor f 29,50 verkrijgbaar bij de plaatselijke boekhandel en bij Uitgeverij De Twaalfde Provincie (tel. 0320-256214).

UTRECHT

- 1. **Brochure industrieel erfgoed provincie Utrecht**

Onlangs is een nieuwe brochure verschenen over het industrieel erfgoed in de provincie Utrecht ter gelegenheid van het jaar 1996. De brochure, waarin veertig industriële monumenten worden beschreven, is verkrijgbaar bij de VVV's in heel Nederland en bij de musea in de provincie Utrecht. De productie van de brochure is een initiatief van het Projectbureau „Provincie Utrecht, historisch hart van Nederland", in samenwerking met de stichting USINE. De fraai vormgegeven brochure kost f 1,50. In de brochure zijn onder meer opgenomen het gebouw van de Nederlandse Munt in Utrecht, de elektriciteitscentrale in Driebergen, de botterwerf Nieuwboer in Spakenburg en de portaalbogen van het spoorwegtraject Utrecht-Hilversum. De monumenten zijn alle in kleur afgebeeld en de brochure is voorzien van een kaart met de objecten daarop aangegeven.

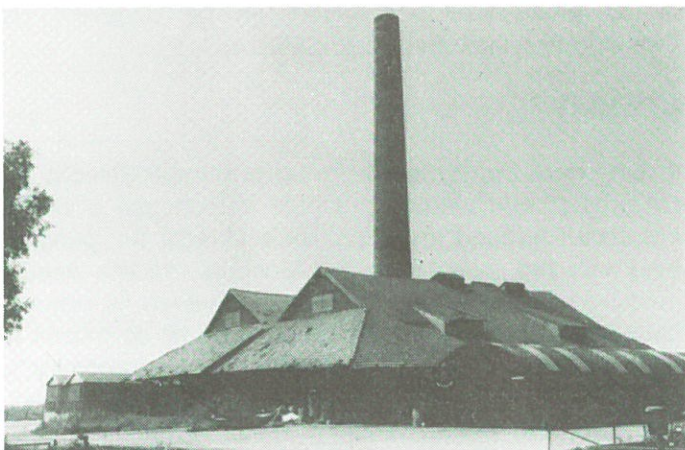
GELDERLAND

Wageningen: op 2 september zal de restauratie beginnen van de voormalige steenfabriek „De Bovenste Polder” bij Wageningen. „De Bovenste Polder” was in 1846 de eerste steenfabriek die in de uiterwaarden bij Wageningen gebouwd werd. In 1923 werden de veldovens gesloopt en vervangen door de nu nog bestaande zigzag-oven, één van de laatste die nog in Nederland te vinden is.

De Vereniging tot behoud van de Bovenste Polder is al sinds 1986 met zo'n honderd vrijwilligers actief om dit baksteenmonument te behouden en te conserveren. De vereniging verwerfde in 1996 de gemeentelijke monumentenprijs voor haar inspanningen. De Wageningse architect P. Roza heeft een herbestemmingsplan ontworpen voor de fabriek. Het uiterlijk van de fabriek met de schoorsteen zal niet aangetast worden. Een aantal ovenkamers zal worden ingericht als oefenruimte voor muziekgroepen. Andere ovenkamers worden verhuurd aan een kanovereniging. Er zal een publieksruimte worden ingericht waarin de Stichting Historie Grofkeramiek een presentatie zal verzorgen over het verleden en heden van de baksteenfabricage in Nederland.

In een ander gedeelte van de fabriek komen kunstenaarsateliers en een dienstwoning voor de beheerder. Op het ovendek blijven de bestrating, dakkapellen en dakconstructie volledig in de oude staat gehandhaafd. Het ovendek zal worden ontsloten door de hellingbaan voor kolentransport te herbouwen.

De totale kosten van het restauratieproject worden geraamd op 6 ton, waarvan het grootste deel wordt gefinancierd uit bijdragen van de gemeente Wageningen, het VSB-fonds, het prins Bernhardfonds, het Bouwfonds Nederlandse Gemeenten en baksteenfabrikanten uit de regio. De exploitatie van dit industrieel monument is sluitend op basis van de huuropbrengst, zonder subsidiebijdragen. Deze exploitatieopzet is ook de reden dat niet gekozen is voor een bestemming als baksteenmuseum. De huidige eigenaar van de fabriek, Staatsbosbeheer, stelt het complex voor f 1,- beschikbaar. Naar verwachting zal dit unieke restauratieproject in de zomer van 1997 voltooid zijn.

Wageningen: steenfabriek „De Bovenste Polder”.

ZEELAND

Goes: de gemeente Goes heeft overeenstemming bereikt met projectontwikkelaar Van Garderen uit Oostkapelle over de herbestemming van de watertoren. De uit 1913 daterende stalen watertoren van Goes is al

geruime tijd buiten bedrijf gesteld. Het nu overeengekomen plan behelst de bouw van 69 appartementen op het omliggende terrein en de bouw van 500 m² kantoorruimte in het reservoiredeelte van de watertoren. Bij de verbouwing blijft het karakteristieke stalen skelet van de toren intact. Wel zal een lift van doorzichtig materiaal binnen het staalskelet worden aangebracht om de werknemers van het kantoor naar boven te brengen.

Het project zal f 1,5 miljoen gaan kosten. Voor de financiering hoopt de gemeente dat de Rijksdienst voor Monumentenzorg een bijdrage zal leveren uit de pot voor speciale restauraties.

LIMBURG

Maastricht: het zogenaamde „Eiffelgebouw”, onderdeel van de Sphinx-sanitairfabriek aan de Boschstraat in Maastricht, is door een studente Cultuur- en wetenschapsstudies van de Universiteit Limburg onderzocht op industrieel-archeologische waarde. Het resultaat van deze studie is dat het gebouw een belangrijke waarde wordt toegekend, mede vanwege de moderne betonconstructie waaruit het is opgetrokken.

„De Eiffel”, een fabriek met zeven verdiepingen, is in 1929 ontworpen om er de totale productie van sanitair in onder te brengen. Voor de tijd van ontstaan was het een bijzonder modern fabrieksgebouw, met betonnen zuilen van het „paddestoel-type”. Momenteel is het fabrieksgebouw nog steeds in gebruik bij de fa. Sphinx Gustavsberg.

Roermond: de watertoren bij het NS-station is op de lijst van rijksmonumenten geplaatst. De watertoren is in 1928 gebouwd naar een ontwerp van spoorwegarchitect Sybold van Ravesteyn voor de watervoorziening van stoomlocomotieven. De cirkelvormige toren, opgetrokken in gewapend beton en gele baksteen, werd in 1944 beschadigd en daarna in sobere vorm hersteld, waarbij de oorspronkelijke aanbouwen op de begane grond verdwenen. De Roermondse watertoren is één van de laatste overgebleven spoorwegwatertorens van ons land.

LITERATUURSIGNALERING

H. de Jong en N. Muyen: *2000 jaar beweegbare bruggen; internationale gids van bekende en onbekende brugtypen en bewegingswerken*. Rijswijk, Elmar, 1995. 244 blz., geïll., lit.opgave, reg. ISBN 90.38902867. Prijs f 69,50.

De auteurs maakten een aantal jaren geleden een documentaire over beweegbare stalen bruggen, die internationaal bekroond werd. Voor het eerst sinds lange tijd is er weer een Nederlandstalig boek over dit onderwerp verkrijgbaar. Bruggen vormen een belangrijk onderdeel van het Nederlands industrieel erfgoed en ook nieuwe bruggen die gebouwd worden, trekken veel publiciteit, zoals de Erasmusbrug in Rotterdam en de Nieuwe Waalbrug bij Zaltbommel.

De auteurs geven een systematisch overzicht van beweegbare bruggen, waaronder valbruggen, ophaalbruggen, basculebruggen, draaibruggen, rolbruggen, etc. Men gaat ook in op de theorie, mechanica en materialenkeuze. Het boek is een uitstekend naslagwerk geworden en is ruim van illustraties voorzien.

2. Utrecht, tentoonstelling „Industrieel erfgoed in stad en provincie Utrecht“

In het Gemeente- en Rijksarchief Utrecht, Alexander Numankade 199, is van 14 september tot en met 28 december een overzichtsexpositie te bezichtigen over het industriële verleden van de stad en provincie Utrecht. Aan de hand van tekeningen, foto's, affiches en archiefmateriaal wordt de geschiedenis van Utrechtse bedrijven in beeld gebracht. Het archief is van maandagmiddag t/m zaterdagochtend geopend, toegang gratis. Informatie: tel. 030-2753275.

3. Muntmuseum Utrecht: tentoonstelling "Ids Wiersma tekent 's Rijks Munt"; schetsen en schilderijen van industrieel erfgoed in de Utrechtse Munt uit 1910-1911

Het Nederlands Muntmuseum exposeert van 1 juli tot 1 november een vijftiengestig tot nu toe onbekende werken van de Friese schilder en illustrator Ids Wiersma. Wiersma maakte de schetsen in opdracht van 's rijks muntmeester dr. C. Hoitsema in 1910/1911.

„De Muntzaal“, Ids Wiersma, 1911.

Met zijn schetsen legde Wiersma het productieproces vast van het slagen van munten in de toenmalige behuizing van 's Rijks Munt in de panden van het oude St. Ceciliaklooster, hartje binnenstad. Naast de schetsen heeft Wiersma tien wandschilderingen gemaakt voor het nieuwe gebouw van 's Rijks Munt aan de Leidseweg. Deze werken zijn normaliter niet voor publiek toegankelijk. Verder omvat de expositie vier schilderijen van het productieproces van 's Rijks Munt, afkomstig uit de collectie van het Centraal Museum. Bij de expositie verschijnt een boekje, waarin alle geëxposeerde werken van Wiersma zijn afgebeeld. Prijs f 14,95.

Nederlands Muntmuseum, Leidseweg 90, 3531 BG Utrecht, tel. 030-2910410. Geopend: op werkdagen van 10.00-16.00 uur.

De expositie is van 19 november tot 15 februari 1997 te

bezichtigen in het Munt en Penningkabinet van de Spaar- en Voorschotbank Jan Binneslaan 9a te Surhuisterveen (Fr).

NOORD-HOLLAND

* Fietsroute langs gemalen

De waterschappen in Noord-Holland hebben vier fietsroutes uitgezet langs oude gemalen. De routes zijn uitgezet in de Schermer, Zijpe-Wieringerwaard, Zeevang en op Texel. De tochten geven behalve een boeiende kijk op het verleden inzicht in de geschiedenis van de waterbeheersing.

De vouwfolders van de route met een beschrijving van de gemalen zijn voor f 1,- verkrijgbaar bij de plaatselijke VVV's. Informatie: tel. 072-5410211.

* **Wormerveer:** de historische vereniging Wilhelminapark in Wormerveer zal op de open Monumentendag aandacht besteden aan het industrieel erfgoed. Het Wilhelminapark werd door de Zaanse industrieel D. Laan in 1898 geschonken aan de bevolking van Wormerveer. Nog steeds wordt dit park beheerd door een vereniging. Het pronkstuk van het park is een muziektent met gietijzeren kolommen.

Op 14 september kan men vanuit het park een wandeling van 5 km lengte maken. In de routebeschrijving is informatie opgenomen over een aantal fabrieksgebouwen langs de Zaan, een aantal pakhuizen, een achttiende-eeuws en een twintigste-eeuws hofje met arbeiderswoningen. In het park wordt een kleine tentoonstelling gehouden van o.a. blikverpakkingen van de Wormerveerse chocoladefabrieken Boon, Pette en De Jong. Informatie: Vereniging Wilhelminapark, Zaanweg 7, 1521 DH Wormerveer.

ZUID-HOLLAND

Rotterdam: tentoonstelling „Rotterdams industrieel erfgoed“

Tot 27 oktober is in de Archiefwinkel, Coolsingel 91 in Rotterdam een tentoonstelling te bezichtigen over dertig industriële monumenten in de havenstad. De tentoonstelling omvat 150 historische foto's, afkomstig uit de collectie van het gemeentearchief, aangevuld met recente opnamen van fotograaf Max van Essen. Het merendeel van de foto's toont industriële gebouwen die nog steeds in bedrijf zijn, zoals het pand van aannemingsmaatschappij Van Waning aan de Nijverheidstraat, het HAKA-gebouw en de meelfabriek van Meneba. Ook het bekende Van Nelle-complex is op de tentoonstelling vertegenwoordigd met onder meer een videofilm. Voor een aantal van de afgebeelde objecten is de toekomst onzeker, zoals het koelpakhuis van het Blauwhoedenvoem uit de jaren vijftig en de Seaportterminals aan de Radiostraat.

Openingstijden: di.-vr. van 11.00 tot 16.00 uur.

NOORD-BRABANT

1. Breda: Studiemiddag historie Noord-Brabantse metaalnijverheid

In het kader van het Jaar 1996 organiseert het gemeentearchief Breda een studiemiddag over de geschiedenis

van de Noord-Brabantse metaalnijverheid. De studiemiddag wordt gehouden op donderdag 28 november 1996 in de conferentiezaal van het Stadskantoor te Breda, Claudius Prinsenlaan 10.

De kosten voor deelname bedragen f 10,-. Belangstellenden kunnen een aanmeldingsformulier aanvragen bij het Gemeentearchief Breda, Vlaszak 4, 4811 GR Breda (tel. 076-5294429).

Het programma is als volgt:

13.00-13.45 uur: ontvangst

13.45-14.15 uur: inleiding door dr. H. Muntjewerff over „Industriële archeologie in relatie tot de machinefabriek“ Breda"

14.15-14.45 uur: inleiding prof. dr. P. Klep over het sociaal-economisch belang van de metaalnijverheid in Breda

15.15-15.40 uur: vertoning film uit het bedrijfsarchief van de machinefabriek „Breda"

16.35-17.00 uur: presentatie publicatie „De inventaris van de archieven van de machinefabriek“rBreda, voorheen Backer en Rueb"

17.00 uur: afsluiting

2. Helmond: tentoonstelling „Flatsers en spoelsters: bontweverij Bogaers in beeld"

In het gebouw Kloosterhaghe, hoek Mierloseweg/1e Haagstraat in Helmond, is een kleine expositie te bezichtigen over de geschiedenis van de Helmondse bontweverij van de Fa. Bogaers. Het bedrijf, ontstaan eind 19e eeuw, werd na een korte bloeiperiode in 1919 overgenomen door de NV Helmat. Centraal in de expositie staan vijftien historische foto's, een eeuw geleden gemaakt, die een beeld geven van het productieproces bij Bogaers.

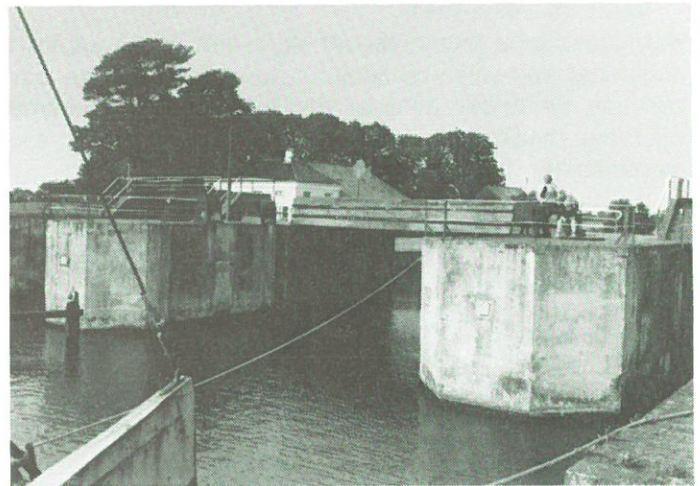
BERICHTEN

GRONINGEN

Bedum: de Stichting Behoud Bedumer Erfgoed wil de gebouwen van de voormalige gasfabriek in Bedum behouden en op de monumentenlijst laten plaatsen. De gebouwen van de Bedumer gasfabriek vormen in combinatie met de directeurswoning uit het begin van deze eeuw een gaaf voorbeeld van een kleinschalige gasfabriek. Hoewel de gasfabriek uit een landelijk onderzoek in opdracht van PIE uitgevoerd naar voren komt als een van de meest gave en complete exemplaren in Nederland, heeft de gemeente Bedum het complex niet voorgedragen als monument. Wethouder P.S. de Graaf van Bedum is van mening dat er niets authentieks meer aan het gebouw zit en dat het complex gesloopt zal moeten worden om de zwaar vervuilde grond in de toekomst te kunnen saneren.

Stadskanaal: de gemeente is op zoek naar een nieuwe functie voor het oude gemaalgebouw van het Sapsverlaat (de Vierde Sluis). Het gemaalgebouw dateert uit het begin van de jaren vijftig en had als functie de watervoorziening van de sluis op peil te houden. De schutsluis Sapsverlaat staat met de vier overige sluisen in het Stadskanaal op de gemeentelijke monumentenlijst.

Winsum: de Stichting Behoud Schaphalsterzijl heeft een alternatief plan ingediend voor het behoud van deze eeuwen oude uitwateringssluiss in combinatie met de nieuwbouw van een nieuw gemaal. Door het vanwege de bodemdaling noodzakelijk geworden nieuwe gemaal naast het sluisencomplex te situeren, kan het sluisencomplex in zijn huidige vorm behouden blijven. Een herstel van het complex, dat bestaat uit drie sluisen, is echter op korte termijn dringend nodig. Het waterschap Noorderzijlvest wil het nieuwe gemaal op de plaats van het sluisencomplex bouwen. Gedeputeerde mevr. M.L. de Meyer van cultuur heeft de Rijksdienst voor Monumentenzorg opdracht gegeven de monumentale waarde van het Schaphalsterzijl te bepalen.

Winsum: Schaphalsterzijl.

FRIESLAND

Munnekeburen: het uit 1931 daterende elektrische gemaal in Langelille bij Munnekeburen zal worden gerenoveerd in het kader van de ruilverkaveling Echtener- en grote Veenpolder. Aanvankelijk wilde het waterschap De Stellingwerven een nieuw gemaal laten bouwen, maar uiteindelijk is toch gekozen voor handhaving en renovatie van het bestaande karakteristieke gemaal bij Langelille. Na de renovatie, die vijf maanden zal duren en ca. 1,4 miljoen zal gaan kosten, zal het gemaal een deel van de Grote Veenpolder gaan bemalen. Voor de periode dat het gemaal buiten bedrijf is, zal het waterschap overgaan tot plaatsing van een noodbemalingsinstallatie in de oude Grachtsluis in Munnekeburen. Hiervoor zijn inmiddels de oude sluisdeuren uit de sluis verwijderd. Het waterschap heeft overigens geen plannen om de oude schutsluis, die al veertig jaar buiten bedrijf is, te restaureren. De zeventig jaar oude sluis gaf vroeger toegang vanuit de Gracht naar de Helomavaart.

OVERIJSEL

Glanerbrug: het benzinstation van FINA aan de Gronausestraat in Glanerbrug bij Enschede dreigt door een ingrijpende modernisering zijn oorspronkelijke karakter te verliezen. Het benzinstation is in 1961 gebouwd naar een ontwerp van Sybold van Ravensteijn en is één van de laatste die nog in redelijk gave staat verkeert. De nieuwe exploitant van het benzinstation wil een overkapping aanbrengen en de winkel uitbreiden, waardoor het oorspronkelijke karakter van het gebouw verloren zal gaan.